

TEORIES I INSTITUCIONS CONTEMPORÀNIES D'EDUCACIÓ

Professor: Martí Teixidó i Planas
Departament de Pedagogia SiS

Facultat de Ciències de l'Educació

Programa de Pedagogia General. Matèria de caràcter introductori prevista en 4 crèdits.
Destinatari: estudiants de Psicopedagogia amb estudis de Psicologia.

22801

A. - OBJECTIUS

- a) Identificació, anàlisi i estudi crític de realitzacions, problemes i projectes educatius explicant la relació existent entre els elements que hi intervenen.
- b) Introducció a la Pedagogia: domini de la terminologia i formació dels conceptes bàsics per a una comunicació científica i professional.
- c) Coneixement de les teories explicatives de l'educació i del procés ensenyament - aprenentatge així com les orientacions i realitzacions de diferents moviments i institucions.
- d) Coneixement del sistema escolar i els seus precedents així com la funció educativa de les diverses institucions i agents en la societat actual.

B. - TEMARI

Bloc temàtic I: Teories contemporànies de l'educació

1. Sobre el concepte d'educació. L'educació com a intervenció. Educació formal, no-formal i informal.
2. Evolució del coneixement de l'educació. Teories explicatives de l'educació. Ciències de l'educació i ciències pedagògiques. Desplegament i desenvolupament actual.
3. Models explicatius del procés ensenyament - aprenentatge. Direccions actuals de la investigació i de l'estudi de l'educació. Situació dins dels paradigmes d'investigació científica.
4. Dues direccions actuals: educació com a procés de comunicació; educació com a acció tecnològica. Contradicció o antinòmia?

Bloc temàtic II: Moviments i institucions educatives contemporànies

5. El moviment de l'Escola Nova. Un segle d'Escola Activa i d'iniciatives de renovació pedagògica. La Pedagogia Institucional.
6. El corrent de la Pedagogia Experimental. Orientacions científiques de la pedagogia.
7. Orientacions ètiques de la pedagogia. Orientacions tècniques de la pedagogia.
8. Institucions: Oficines, instituts i consells vinculats a la UNESCO; iniciatives institucionalitzades de moviments de renovació pedagògica; universitats i instituts universitaris.

Bloc temàtic III: Evolució històrica del sistema escolar

9. Evolució i especialització de les funcions socials: de la religió com a funció global a les funcions de cultura, educació i comunicació. Etapa pre-educativa: de la paideia grega a l'humanisme renaixentista.
10. Etapa educativa: del realisme pedagògic a l'escolarització de tots els ciutadans. L'extensió de la Renovació Pedagògica a Catalunya i a Espanya.
11. Etapa macro-educativa: els sistemes escolars - justificació i crítica. L'educació escolar front a l'escola paral·lela de la comunicació de masses. El sistema educatiu d'Espanya.

Bloc temàtic IV: Institucions i agents educatius

12. La família: educació basada en la seguretat afectiva i el dret a la intimitat i la vida privada.
13. L'escola: institució que incorpora a la cultura i ha de promoure el màxim desenvolupament de cada un dels ciutadans.
14. Els mitjans de comunicació de masses: agent de socialització en la pluralitat i directori cultural per a l'autoaprenentatge.
15. Altres agents educatius: centres de treball, agrupacions religioses, institucions d'educació no-formal.

Bloc temàtic V: L'educació no-formal

16. Intervenció socio-educativa. Institucions substitutives de la família. La Formació d'Adults. La Formació Permanent.
17. Animació sòcio-cultural. Institucions d'educació a través del lleure i la creativitat. Instàncies de suplència de l'escola.
18. Desenvolupament comunitari. Institucions i programes per a la integració social.

C. - METODOLOGIA

Sessió continua setmanal de 2:30 h que ha d'incloure teoria i pràctica. Es projecta un desenvolupament de **docència Comunic*Activa** consistent en incorporar els mitjans de comunicació de masses i els seus continguts organitzant el temps de classe en formats comunicatius modulars. Amb això és vol activar l'observació i la reflexió educativa sobre el que les mitjans de comunicació ofereixen diàriament a tots els ciutadans sense límit d'edat. Alhora es presenta un model docent alternatiu al purament expositiu que és el que encara avui tenen interioritzat la majoria d'estudiants.

Aquesta metodologia exigeix la participació dels estudiants en la selecció de materials i continguts dels mitjans de comunicació i la intervenció a classe a través de presentacions, comentaris elaborats o petits exercicis de documentació prèvia.

Així mateix es tracta d'incorporar amb la màxima normalitat les mitjans de comunicació i les noves tecnologies aplicades a la informació amb propostes pedagògiques ben definides. Els estudiants també hauran de col·laborar en la utilització dels diferents mitjans.

Els formats comunicactius i temps inicialment previstos són: document actual (15'), lliçó magistral/comunicativa (45'), diàleg (15'), pràctica en equip (45'), actualitat educativa (15'), comentari pedagògic (15'), terminologia (15'), debat/taula rodona (60'), qüestionari individual (30') exposició d'equip (45'). El temps de classe s'organitzarà amb diversos mòduls previstos en agenda de manera que es puguin preveure anticipadament les intervencions dels alumnes.

La incorporació de mitjans i recursos serà progressiva començant pels més habituals (vídeo, àudio, transparències, diapositives i cartells) per arribar a incorporar mitjans informàtics amb scanner o circuit de vídeo-TV directe. Algunes sessions de classe seran enregistrades en vídeo i els estudiants seran els operadors.

Els alumnes hauran de presentar algunes contribucions mínimes assignades però el professor recollirà i orientarà iniciatives pròpies d'acord amb l'actualitat dels mitjans de comunicació o amb els continguts bàsics del temari.

C. - METODOLOGIA alternativa per a grups reduïts fins a 15-20 estudiants

Amb grups reduïts escau més adequadament una metodologia de siminari d'estudi. El professor dinamitza i marca línies de treball proposant lectures i activitats. Els estudiants-alumnes han d'incrementar la seva participació invertint el procés convencional: no hi ha presentació extensa sinó assignació de lectures i activitats amb les que els estudiants preparen la classe següent.

Les lectures de recensió, passen a ésser lectures compartides, analitzades i discutides capítol a capítol a les sessions de seminari. Els estudiants actuen de dinamitzadors del debat per torns. Cada estudiant ha de presentar una ponència de 20' a 30' d'algun dels nuclis del programa de la matèria o d'un tema específic previ acord anticipat amb el professor.

És força probable que per a la majoria d'estudiants sigui innecessària la prova presencial, si hi ha hagut contínua participació, s'han fet les corresponents intervencions assignades i el conjunt ha estat valorat positivament pel professor.

D. - AVALUACIÓ

En primer lloc seran valorades les contribucions a classe així com la participació en diàlegs i debats on es posi de manifest la integració de coneixements i l'ús de terminologia i raonaments adequats.

En segon lloc es valorarà que s'hagin dut a terme les lectures assignades amb una profunditat bàsica i una elaboració personal. Amb els exercicis de cada bloc ben elaborats el professor pot considerar superat el contingut del programa per avaluació contínua.

En tercer lloc s'ha de llegir autònomament i recensionar una de les obres bàsiques proposades a la bibliografia (ext: entre 5 i 8 pàgines procesgrafiades -o mecano- a 30 l * 70 e).

Els estudiants que no acreditessin un coneixement suficient de la matèria a través del procés d'activitats de classe (procediments descrits en primer i segon lloc) tindran l'oportunitat de demostrar els seus coneixements teòrics i pràctics del temari a través d'un examen final global al mes de juny o setembre si prèviament han presentat la recensió (procediment i realització indicats en tercer lloc). L'examen consistirà en una prova escrita de disseny variat sobre els continguts del temari amb algun exercici d'aplicació i comentari de text pedagògic.

E. - BIBLIOGRAFIA

MANUALS DE REFERÈNCIA BÀSICA

- CASTILLEJO, J.L.; VÁZQUEZ, G.; COLOM, A.J.; SARRAMONA, J. (1993): *Teoría de la educación*. Taurus. Madrid.
- COLOM, A.J.; BERNABEU, J.L.; DOMÍNGUEZ, E.; SARRAMONA, J. (1997): *Teorías e instituciones contemporáneas de la educación*. Barcelona: Ariel.

OBRES BÀSIQUES PER A RECENSIÓ, ESTUDI CRÍTIC I EXERCICIS PRÀCTICS

- Cuadernos de Pedagogía*, nº 253, dic. 1996. "Tendencias educativas, hoy". (Comandes a Editorial Praxis, tel 2954570).
- DELORS, J. I comissió UNESCO (1996): *Educació: hi ha un tresor amagat a diins*. Barcelona: UNESCO i Centre UNESCO de Catalunya. (Hi ha edició en castellà).
- SAVATER, F. (1997): *El valor de educar*. Barcelona: Ariel.
- TEIXIDÓ, M. (1993): *Educació i comunicació: Escola ComunicActiva*. Barcelona: Ceac.

DICCIONARI DE REFERENCIA EN UN SOL VOLUM

- DIAGONAL/SANTILLANA (1983): *Diccionario de las Ciencias de la Educación (DCCE)*. Santillana. Madrid, 1983.

OBRES GENERALS D'APROFUNDIMENT

- AVANZINI, G. (1974?): *Inmovilismo e innovación en la escuela*. Barcelona: Oikos-Tau, 1985.
- MIALARET, G. (1985): *Introducción a las Ciencias de la Educación*. UNESCO. París
- NOVAK, J.D. (1977): *Teoría y práctica de la educación*. Alianza. Madrid 1992.
- ELLIOTT, J.E. ( ): *Práctica, recerca i teoria en educació*. Eumo. Vic 1989.

BIBLIOGRAFIA ESPECÍFICA

- CASTILLEJO, J.L. - COLOM, A.J. (1987): *Pedagogia sistémica*. Ceac. Barcelona.
- EDUCAR*, Revista d'educació dels departaments de Pedagogia de la UAB. Temes monogràfics d'interès: núm 7 - Educación permanente; núm 10 - Investigación educativa; núm 13 - Animación sociocultural.
- GIMENO, J. - PEREZ, A. (1983): *La enseñanza: su teoría y su práctica*. Akal. Madrid 1985.
- HUSEN, T. *Nuevo análisis de la sociedad del aprendizaje*. Paidós/MEC. Barcelona 1988.
- M.E.C. (1989): *Libro Blanco para la Reforma del Sistema Educativo*. MEC. Madrid.
- SARRAMONA, J. (1990): *Tecnología educativa. (Una valoración crítica)*. Ceac. Barcelona.
- UNESCO, Grup de treball (1982): *Sobre el futuro de la educación. Hacia el año 2000*. Narcea. Madrid.
- UNESCO, Autors varis (1984): *La educación en materia de comunicación*. UNESCO. París.

TEXTOS LEGISLATIUS

- L.O.D.E. : *Ley Orgánica del Derecho a la Educación*
BOE /04.07.85/. Ley Orgánica 8/1985, de 3 de julio, reguladora del Derecho a la Educación.
- L.O.G.S.E. : *Ley de Ordenación General del Sistema Educativo*.
BOE /04.10.90/. Ley Orgánica 1/1990, de 3 de octubre, de Ordenación General del Sistema Educativo.
- L.O.P.E.G.C.D.: *Ley Orgánica de Participación, Evaluación y Gobierno de los Centros Docentes*.
BOE /21.11.95/. Ley Orgánica 9/1995, de 20 de noviembre de participación, evaluación y gobierno de los centros docentes.